

О.В.ГАВРИЛОВА,

кандидат педагогічних наук, доцент за
наказом кафедри соціально-гуманітарних
дисциплін ВП «МФ КНУКіМ»,
м. Миколаїв

СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНА ПРАКТИКА СКАУТСЬКОГО РУХУ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ МУЛЬТИКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

На сучасному етапі в багатонаціональній Україні активізувалась проблема формування мультикультурної компетенції у підростаючого покоління, спроможного представляти Україну в світі, забезпечувати міжнародні контакти, ефективно взаємодіяти у міжетнічних колективах, здатного вирішувати професійні завдання в умовах мультикультурного суспільства. Мультикультурна компетенція дозволяє визнавати наявність культурних відмінностей у різних групах населення, сприяє синтезу і взаємодії культур.

У визначенні поняття «мультикультурна компетенція» сучасні науковці не одностайні: загальні шляхи розвитку мультикультурної освіти досліджували К. Дмитрієв, Н. Іванець, Я. Лебедева, Г. Палаткіна, О. Рудік, К. Трасберг, П. Фанон та ін.; критерії та рівні мультикультурної компетенції і дидактичних особливостей професійної освіти вивчали Н. Боритко, Г. Палаткіна, Н. Самойленко, І. Седенкова, В. Сластенін та ін.; педагогічні можливості соціально-гуманітарних дисциплін у формуванні мультикультурної компетенції опрацьовували О. Сніговська, Ю. Макарова, М. Яковлева та ін.

Мультикультурна компетенція (за І. Турчиною) враховує цілісну картину світу, спрямована на гуманістичне світовідчуття, олюднення професійних знань, сприяє позитивному сприйняттю іншого, встановленню конструктивних професійних відносин між представниками різних етносів [5].

Мультикультурна компетентність в сучасних дослідженнях має наступні характеристики: специфіка її формування проявляється у переході від пасивного споглядання до активного пізнання мультикультурних цінностей і поведінкових ролей, що сприяє позитивній етносоціалізації; готовність і здатність до здійснення діяльності в мультикультурному суспільстві; у її структуру входять мотиви пізнання, прийняття відмінних від власної культури цінностей, знання норм різних культур; сприяє вирішенню професійних завдань у ситуаціях межетнічних конфліктів і позитивній взаємодії з представниками різних етносів; є результатом мультикультурної освіти;

проявляється в готовності вирішувати завдання міжкультурної комунікації необхідної якості особистості для успішної професійної діяльності [5, с. 30].

Для вирішення проблеми формування мультикультурної компетентності варто звернутись до практичного досвіду міжнародних дитячих та молодіжних громадських організацій – це «особливий тип громадського об'єднання, для якого характерні: наявність ціннісної мети, заради якої здійснюється спільна діяльність дітей і дорослих; добровільне та фіксоване членство; самоврядування; наявність організаційної структури; норм і правил» [2]. Ефективність діяльності дитячих об'єднань перед іншими виховними осередками обумовлюється добровільністю, різновіковим складом учасників, виховательським складом. Крім цього, вихованців дитячих організацій приваблює «почуття спільності, бачення мети, цінності і норми, які поділяють члени команди, чіткі правила, закони, традиції, довіра, клімат відкритості, зацікавленість у неформальних контактах...» [8].

Діяльність дитячих та молодіжних об'єднань та організацій спрямована на виховання дітей та молоді, формування в них навичок толерантного спілкування, взаємодії в групі, активної життєвої позиції, досягнення поставленої мети, тобто певним чином сприяють формуванню мультикультурної компетентності її членів.

У діяльності дитячих об'єднань для підлітків значущою постає можливість у вільному спілкуванні, цікава особистість вихователів, наставників, дружелюбна тепла атмосфера, можливість самореалізації [4]. Задіяність у дитячих об'єднаннях є однією з форм організації дозвілля підростаючого покоління [7]. Це підтверджено дослідженнями А. Фернхем, П. Хейвен, які характеризують дозвілля людини як можливість задоволення найрізноманітніших потреб особистості, пониження рівня напруги та тривожності, появу джерела приємних відчуттів [6, с. 243].

Значне місце серед дитячих та молодіжних громадських об'єднань посідають скаутські, які за 100 років існування довели свою ефективність як виховний рух. Це дає змогу їх розглядати як гідного партнера у всебічному розвитку учнівської молоді. Членство у скаутському русі сприяє розвитку в дітей та підлітків активної життєвої позиції, високоморальної громадянської поведінки, набуттю життєво необхідних знань, практичних умінь та навичок, що сприяють засвоєнню позитивного соціального досвіду. Виховний досвід скаутського руху дозволяє розглядати його як гідного партнера формальної освіти у формуванні мультикультурної компетенції.

Можливості виховного середовища скаутського руху досліджували: Л. Бондар, С. Діба, В. Довбищенко, С. Воздвиженський, Н. Євдокимова, Ю. Жданович, Н. Коляда, Н. Крупська, Т. Кузнецова, В. Кудінов, Ю. Кудряшов, Р. Охрімчук, К. Подтинна, О. Пупкова, О. Решетников; З. Удич, М. Фурс, В. Черних, С. Чернета, Н. Чиренко, А. Ярмольчук, Л. Ярова та ін.

Скаутинг є скороченою назвою скаутського руху, що є «добровільним, неполітичним виховним рухом для молодих людей, відкритим для всіх незалежно від їх походження, расової приналежності та віросповідання,

відповідно до мети, принципів та методів, що розроблені засновником руху. Існує у вигляді Всесвітньої організації скаутського руху (ВОСР), членами якої є визнані національні скаутські організації, до яких входять діти, підлітки, молодь та дорослі люди, що беруть участь у русі. Основоположні засади, на яких діє та розвивається скаутинг, визначені у Конституції ВОСР [1].

Всесвітня організація скаутського руху має свою визначену структуру. Україна представлена у Євразійському регіоні ВОСР. На сьогодні в Україні існує велика кількість скаутських організацій місцевого, регіонального та всеукраїнського рівня, наприклад: Національна організація скаутів України (НОСУ), Пласт, Січ, Всеукраїнська молодіжна громадська організація «СПОК», Асоціація Гайдів України (Association of Ukrainian Guides), що у 1999 році стала асоціативним членом Всесвітньої асоціації дівчат-гайдів та дівчат-скаутів (WAGGGS).

Однією з ефективних соціокультурних практик у скаутському русі, яка успішно застосовується для вирішення проблеми формування мультикультурної компетентності є джемборі (на регіональному, всеукраїнському, континентальному та міжнародному рівнях).

Джемборі (англ. jamboree) – виховний захід, зустріч скаутів [3]. Джемборі відбувається з метою обміну інформацією, планування діяльності, відпочинку з іграми та розвагами. Джемборі – це автентична програма, що допомагає скаутам відчувати приналежність до скаутського руху та може класифікуватись за територіальним принципом, як регіональне, національне та Всесвітнє. Всесвітнє джемборі проходить раз на 4 роки. З розвитком інформаційних технологій набуває популярності інтернет-джемборі – JOTI – міжнародна зустріч скаутів у мережі Інтернет, що допомагає скаутам розширювати коло своїх контактів, обмінюватись досвідом, відчувати приналежність до руху. З 1996 року JOTI – офіційна подія ВОСР і займає постійне місце на сайті Всесвітнього Скаутського Бюро. Зазвичай проходить щороку в треті вихідні жовтня.

Джемборі – це місце, де збираються скаути з виховною метою та задля популяризації скаутингу у світі. На джемборі скаути мають можливість обміняти досвідом, самоствердитись, перевірити свої знання, уміння та навички, вони активно залучаються до пізнання мультикультурних цінностей і поведінкових ролей. На джемборі створюється виховне середовище де культура інших країн сприймається як цінність, вдосконалюються знання норм різних культур. Участь у подібних програмах сприяє вирішенню міжетнічних конфліктів, стимулює скаутів до необхідності самовдосконалення у т.ч. – вільного володіння іноземними мовами, що, у свою чергу, допомагає вирішувати завдання міжкультурної комунікації, необхідної якості особистості для успішної професійної діяльності.

Отже, виховне середовище скаутських об'єднань відповідає потребам підлітків та молоді завдяки виховному потенціалу, сприяє їх самовихованню та саморозвитку взагалі та формуванню мультикультурної компетентності зокрема.

Література:

1. Збірник документів Всесвітньої організації скаутського руху. – Женева, 1992 / Вид. укр. мовою УДЮТ «Січ», 1998. – 29 с.
2. Охрімчук Р. М. Дитячі громадські об'єднання в Україні: їх виховні можливості та пропозиції школі / Раїса Михайлівна Охрімчук // Початкова школа. – 2005. – № 7. – С. 47–50.
3. Скаутинг. Словарь-справочник / Владимир Игоревич Довбыщенко, Олег Викторович Решетников. – Ялта–Гурзуф : Региональное бюро Евразии, 2001. – 102 с.
4. Точка зрения: Работы юных исследователей по проблемам детского движения / [отв. за выпуск И. Калинина]. – Новосибирск : ООО «Немо Пресс», 2006. – Сб. 1. – 99 с.
5. Турчина Инга Валентиновна Формирование мультикультурной компетенции студентов среднего профессионального образования при изучении социально-гуманитарных дисциплин : : диссертация ... кандидата педагогических наук : 13.00.01 / Турчина Инга Валентиновна; [Место защиты: Новгород. гос. ун-т им. Ярослава Мудрого] Великий Новгород , 2014 - 190 с. ил. - Библиогр.: с. 152-174.
6. Фернхем А. Личность и социальное поведение / А. Фернхем, П. Хейвен – СПб. : Питер, 2001. – 368 с.
7. Чернета С. Ю. Організаційно-педагогічні умови соціалізації підлітків у неформальних молодіжних об'єднаннях : дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.05 «Соціальна педагогіка» / Світлана Юрійвна Чернета. – К., 2006. – 219 с.
8. Шенгера Г. Молодіжні структури і національне виховання / Г. Шенгера // Нова педагогічна думка. – 1998. – № 3. – С. 81–85.